

УДК 323.15+327.39:061.1ЄС

МИГУН Марина – аспірант кафедри політичних наук і права, Київський національний університет будівництва і архітектури, 31, Повітрофлотський проспект, Київ, Україна, індекс 03037 (*maryna.maryna099@gmail.com*)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7505-7042>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.spec.8>

Бібліографічний опис статті: Мигун, М., (2022). Національні меншини країн ЄС у рамках євроінтеграції. *Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філософія»*, Спецвипуск, 115–129, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.spec.8>

НАЦІОНАЛЬНІ МЕНШИНИ КРАЇН ЄС У РАМКАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Анотація. *Метою статті є визначення концепції представництва національних меншин країн-учасниць ЄС. Стаття присвячена інтеграційним процесам державної етнонаціональної політики європейських країн. Національні меншини, які не є корінним населенням держав, у яких вони проживають, відіграють важливу роль під час налагодження зв'язку міжнаціональних комунікацій з іншими країнами. Окрім того, національні меншини виконують домінуючу функцію для зовнішньополітичної організації державного управління.*

Обумовленість цього питання полягає у контексті збереження етнічної нації. Понад 190 національних меншин компактно розміщені в межах Європи. Приділяється увага особливості впливу євроінтеграції на етнонаціональну структуру ЄС.

Для досягнення поставленої мети розглядається європейський досвід захисту прав національних меншин, ратифікованих міжнародними угодами; визначаються місце національних меншин в інтеграційних процесах, основні витоки дезінтеграції; формується оцінка інтеграції національного потенціалу, надається характеристика кількісних показників

співвідношення національних меншин (Румунії та Угорщини), анклавів їх розміщення, ризиків асиміляції.

Досліджується проблематика права Європейського Союзу в галузі захисту прав і свобод національних меншин. Нині законодавство європейських країн має суттєві розбіжності щодо статусу національних меншин, адже право Європейського Союзу практично обмежено в інтеграції.

Наукова новизна полягатиме в концепції представництва національних меншин у рамках євроінтеграції. Концепція міститиме основні загальноновизнані закони, акти, положення стосовно національних меншин ЄС. Існує необхідність розгляду концепції національних меншин на регіональному рівні, пошуку шляхів консолідації країн Європейського Союзу.

Висновки. Беручи до уваги досвід зарубіжних країн, вносимо пропозиції щодо реалізації інтеграційних процесів в Україні стосовно статусу національних меншин. Затверджено регламент ухвалення нового закону представництва національних меншин відповідно до європейських вимог.

Ключові слова: національна меншина, ЄС, політична/етнічна нація, етнонаціональна політика, євроінтеграція, етнос, етнічна асиміляція.

MYHUN Maryna – Graduate Student at the Department of Political Sciences and Law, Kyiv National University of Construction and Architecture, 31, Povirtoflotskyi ave., Kyiv, Ukraine, postal code 03037 (*maryna.maryna099@gmail.com*)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7505-7042>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.spec.8>

To cite this article: Myhun, M., (2022). Natsionalni menshyny krain YeS u ramkakh Yevrointehratsii. [National minorities of EU countries within European integration]. *Liudynoznavchi studii: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia "Filosofia" – Human Studies. Series of "Philosophy": a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Special issue, 115–129, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.spec.8>*

NATIONAL MINORITIES OF EU COUNTRIES WITHIN EUROPEAN INTEGRATION

***Summary.** The purpose of the article is to define the concept of representation of national minorities of EU member states. The article is devoted to the integration processes of the state ethno-national policy of European countries. National minorities, who are not the indigenous population of the states in which they live, play an important role in establishing the connection of international communications with other countries. In addition, national minorities play a dominant role in the foreign policy organization of state administration.*

The conditionality of this issue lies in the context of the preservation of the ethnic nation. More than 190 national minorities are compactly located within the borders of Europe. Particular attention is paid to the impact of European integration on the ethno-national structure of the EU.

In order to achieve the set goal, the European experience of protecting the rights of national minorities and ratified international agreements is considered. The place of national minorities in integration processes, the main origins of disintegration are determined. An assessment of the integration of the national potential is formed; the quantitative indicators of the ratio of national minorities (Romania and Hungary), the enclaves of their placement, the risks of assimilation are characterized.

The problems of European Union law in the area of protection of the rights and freedoms of national minorities are studied. Currently, the legislation of European countries has significant differences regarding the status of national minorities: the law of the European Union is practically limited in integration.

***The scientific novelty** will consist in the concept of representation of national minorities within the framework of European integration. The concept will contain the main universally recognized laws, acts, regulations regarding EU national minorities. There is a need to consider the concept of national minorities at the regional level, to find ways to consolidate the countries of the European Union.*

***Conclusions.** Taking into account the experience of foreign countries, proposals are made for the implementation of integration processes in Ukraine regarding the status of national minorities.*

The approved regulations for the adoption of a new law on the representation of national minorities in accordance with European requirements.

Key words: *national minority, EU, political/ethnic nation, ethno-national politics, European integration, ethnos, ethnic assimilation.*

Постановка проблеми. В умовах інтеграційних процесів фактор національної єдності являє собою важливу складову частину. Стрімка європейська інтеграція вносить доповнення, питання захисту прав і свобод меншин набуває нової актуальності. Повага до інтересів та рівноправ'я меншин є базою європейської демократії, що закріплена низкою договорів.

Загроза національних конфліктів є неминучим проявом дезінтеграції, яка може призвести до небажаних наслідків для європейських країн, у тому числі стрімкої асиміляції етнічної нації. Планування концепції представництва національних меншин дасть змогу стабілізувати асиміляцію та стане опорою у вирішенні міжнаціональних конфліктів.

Сьогодні право Європейського Союзу щодо національних меншин достатньо обмежене. Ключові повноваження покладені на європейську регіональну систему європейського права. Досить складно говорити про інтеграцію загалом, коли повноваження Європейського Союзу залишаються поза увагою та покладаються на міжнародне право. Слід переглянути повноваження права Європейського Союзу у питаннях етнонаціональної політики з огляду на динаміку інтеграційних процесів.

На шляху до євроінтеграції виникає потреба у спільній концепції представництва національних меншин для країн-учасниць ЄС. Ця концепція буде регулювати етнонаціональні відносини ЄС у рамках міжнародного співтовариства.

Ключовим завданням процесу реформування є вибір механізмів та пріоритетів, які будуть основою для євроінтеграції національного потенціалу. З національної точки зору необхідним є розгляд представництва національних меншин, законів, ратифікованих міжнародних угод і конвенцій, динаміки етнонаціонального розвитку. З'ясовується вплив асиміляції національних меншин на внутрішню політику країн Європи, а також важливість питання євроінтеграції національного законодавства для України.

Метою статті є визначення загальної концепції представництва національних меншин в умовах євроінтеграції для країн-учасниць ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До переліку провідних діячів, у працях яких зазначені основні етапи етнонаціонального розвитку держав, відносять М. Вебера, А. Ройса, Е. Сміта. Крім того, А. Лейпхарт приділяв увагу загально-суспільній демократії. Вітчизняні науковці С.А. Макаручук, О.М. Майборода, О.М. Мироненко, В.Б. Євтух, С.І. Здіорука, В.П. Колісник досліджували питання захисту прав і свобод національних меншин. Г.І. Луцишин розкривав роль національних меншин у євроінтеграційних процесах України.

З огляду на роботи науковців аспект представництва національних меншин в інтеграційних процесах залишається неналежно дослідженим, тому вартий уваги, а також надання концептуальних рішень та пропозицій.

Основний матеріал. У 27 країнах Європейського Союзу представлено близько 190 етнічних спільнот. Процеси інтеграції зумовили появу нових спільнот на європейському просторі, етнічне походження яких не сходиться з політичними кордонами країн.

Нерідко виникають протиріччя, пов'язані з політико-правовим регламентом прав національних меншин у міжнародному й національному просторі.

У контексті представництва національних меншин варто сказати про складнощі термінології. Дискусія з проблеми визначення поняття «національна меншина» в спеціальній Підкомісії ООН (Організації Об'єднаних Націй) точилась понад 40 років. Це пояснювалось неконструктивною позицією урядів кількох країн, які були незацікавлені у визнанні та наділенні особливими правами груп на своїй території, тому деякі держави вбачали в самому прийнятті таких прав загрозу цілісності держави. Підкомісією ООН у аспекті запобігання дискримінації і захисту меншин був наданий такий варіант термінології. Відповідно до нього, термін «меншина» включає тільки ті недомінуючі групи населення, які мають чи бажають зберегти стійкі етнічні, релігійні чи мовні традиції, що відрізняються від тих, які має інше населення. Такі меншини мають охоплювати кількість людей,

достатню для збереження таких традицій і характеристик. Нарешті, такі меншини мають бути лояльними до держави, громадянами якої вони є (UN Doc. E/CN. 4/641 Annex 1, Resolution II).

Радою Європи та іншими регіональними організаціями були укладені міжнародні нормативно-правові документи з урегулювання етнонаціональної політики в документах ООН.

На Віденській зустрічі НБСЄ (Організації з безпеки і співробітництва в Європі) у 1989 р. конкретизовані права національних меншин (Декларація прав національностей України, 1991). У регламенті Копенгагенської наради НБСЄ (1990 р.) був піднятий аспект правового статусу національних меншин. Комітет Ради Європи у 1992 р. прийняв «Європейську хартію регіональних мов». Ціль хартії полягає у захисті та розвитку європейських регіональних мов і мов меншин. Станом на 1 вересня 1998 р. Хартію підписали 18 країн (з числа 40 членів Ради Європи). У 2003 р. Україна ратифікувала Європейську хартію регіональних мов або мов меншин (Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, 2003).

Рамкова конвенція про захист національних меншин 1995 р. передбачає систему моніторингу, яка дає змогу оцінити рівень реалізації положень Конвенції в країнах-учасниках. Важливою у цьому контексті є діяльність Комітету експертів з питань захисту національних меншин, який створений у 2005 р. Комітетом міністрів Ради Європи (Тищенко, 2012, с. 49).

Задля забезпечення прав національних меншин та узгодження національного законодавства із загальноєвропейським Україна ратифікувала у 1997 р. Рамкову конвенцію «Про захист національних меншин» 1995 р. (Луцишин, 2014, с. 68).

Цінність питання рівності представників національних меншин незалежно від етнічної, релігійної чи мовної приналежності визнає більшість сучасних правових країн.

Німеччина до національних меншин включає групи людей, які, окрім власної ідентичності, що базується на мовних і культурних диференціаціях порівняно з більшістю населення, мають статус традиційних резидентів Німеччини і мешкають у традиційно встановлених областях (Frunda, 2005).

Ідея полягає в тому, що Німеччина не визнає наявності меншин, крім національних меншин та етнічних груп, члени яких

мають німецьке громадянство. Аналогічні положення щодо статусу меншин містяться в національному законодавстві Люксембургу (Конституція Великого герцогства Люксембург), Хорватії (Конституція Республіки Хорватии).

За своїм походженням етнічна спільнота не є статичною структурою у суспільстві, а особливо у державах політичної нації. Логіка перебігу етнополітичних процесів вказує на те, що будь-яка етнополітична інтеграція має два напрями розвитку, такі як поглиблення інтеграції та дезінтеграція. Іншими словами, еволюціонувати етнополітичне наддержавне утворення може лише за рахунок поглиблення інтеграції (Вітман, 2015, с. 22).

На початковому етапі треба зупинитись на відмінностях етнічної та політичної націй. Зокрема, як етнічні нації, тобто нації, в яких показник етнічного корінного населення значно переважає над показником політичної нації, у другій половині ХХ століття було прийнято визначати Швецію, Італію, Німеччину, Францію.

У ХХІ столітті країнами етнічної нації вважаються Японія, Вірменія, Албанія. В Японії, до речі, відсоток корінного етнічного населення, за даними загальнонаціонального перепису 2010 року, складає 90%. До того ж 10% у державі складають корінні меншини – айни та рюкюсці.

Резонанс полягає у тому, чи дійсно ці меншини є окремими етносами або етнографічними групами японського народу. Станом на 2001 р. частка іноземців становила близько 1,4% населення Японії (Демографія Японії. Населення).

Є думка про те, що в Україні переважає політична нація. У ст. 3 Закону України «Про національні меншини в Україні», який прийнятий 25 червня 1992 р., зазначається, що «до національних меншин належать групи громадян України, які не є українцями за національністю, виявляють почуття національного самоусвідомлення та спільності між собою» (Закон України «Про національні меншини в Україні», 1992). Україна є державою українців, а не національних меншин. Всеукраїнський перепис населення 2001 р. засвідчив, що станом на 5 грудня 2001 р. загальна кількість населення України становила 48 млн 457 тисяч осіб (Всеукраїнський перепис населення, 2001), з них українці складають 77,8%, а представники національних меншин – 10 млн.

Виходить, що приблизно 22,2% українців утворюють єдину етнічну націю (Концепція української політичної нації).

Однак 22,2% є вагомим показником представництва національних меншин для етнонаціональної політики України. Зауважимо, що демографічна ситуація на фоні міграційних процесів стане поштовхом трансформацій та змін етнічного показника.

Угорщина – держава центральної Європи, країна-учасниця ЄС. Угорці як корінне населення держави складають 83,7%, 3,1% становлять роми, 1,3% – німці, 0,3% – словаки, 0,3% – румуни, 0,2% – хорвати в Угорщині. 1 455 883 осіб (14,7% від загальної чисельності населення) не заявляли про свою етнічну приналежність. Без урахування цих окремих груп угорці становили 98,0% від загальної кількості населення (EVI NÉPSZÁMLÁLÁS 3).

Динаміку скорочення складу національного населення спостерігаємо в Румунії. За даними перепису населення 2011 р., показник етнічного населення складає 88,92%, на відміну від 2002 р., коли він сягав 89,49%. Громади української діаспори в Румунії зменшуються, і станом на 2011 р. показник складав 0,27% від загальної кількості населення (World Population Prospects // United Nation). При цьому не варто забувати про масові потоки міграційних рухів українців на фоні загострення політичного конфлікту. Демографічні зміни, які вплинуть на етнічну складову частину українців в Румунії, будуть помітні за даними наступних переписів населення.

Угорці – найбільша національна меншина сучасної Румунії, офіційні права якої визначені Рамковою конвенцією про захист національних меншин. На території Румунії угорці розміщені анклавом. За даними перепису населення 2011 р., угорці – найбільша національна меншина в Румунії, що складає 6,1% від загальної кількості населення. Цікавим є те, що у 2002 р. національна меншина угорців в Румунії складала 1,4 млн осіб (6,6% населення країни, або 19,6% населення Трансільванії) (Угорці в Румунії). У 2002 р., на відміну від перепису населення Румунії 1992 р. (7,1%), загальна частка скоротилась приблизно на 12%. Право представників національних меншин на вивчення рідної мови та право навчати цієї мови гарантується п. 3 ст. 32 Конституції Румунії (Конституція Румунії).

Підрозділом, який суттєво впливає на політику щодо національних меншин Румунії, є Департамент міжетнічних відносин. Згідно з урядовим рішенням, Департамент міжнаціональних відносин виконує такі основні повноваження: реалізує визначену Урядову програму політики у сфері міжнаціональних відносин; розробляє та подає на затвердження Уряду стратегії щодо збереження, утвердження та розвитку етнічної ідентичності осіб, які належать до національних меншин; здійснює контроль за застосуванням внутрішніх та міжнародних нормативних актів щодо захисту національних меншин; бере участь у розробленні Звіту про застосування Румунією Рамкової конвенції Ради Європи про захист національних меншин, а також у формуванні розділів про національні меншини у звітах Румунії перед іншими міжнародними структурами (Румунія: еволюція етнополітики та її правові рамки).

Організації громадян, що належать до національних меншин, які не представлені у парламенті за загальною пропорційною системою (нині в Румунії це політична сила, що представляє угорську національну меншину), мають право на перше місце у парламенті за квотним принципом.

Угорщина проводить ліберальну політику щодо національних меншин, розраховуючи одержати адекватну позицію держав щодо угорських громад, які в них проживають. Закон Угорщини «Про права національних та етнічних меншин», прийнятий в Угорщині у 1993 р., для гарантування та захисту прав національних меншин запропонував певні політичні інститути, серед яких слід назвати наявність депутатів від національних меншин у Державних Зборах (Товт, 1999, с. 48).

Дані перепису населення в Угорщині 2011 р. показують, що етнічні угорці складають 85,6%. У світі найбільший відсоток мають в Румунії (Трансільванії), а саме 19,6% від загальної кількості населення Трансільванії, в Сербії етнічна група угорців становить 3,9%.

Законодавство Угорщини зазначає, що під час формування виборчих округів повинні враховуватись етнічні, релігійні та інші особливості населення (Етнополітика в Україні, 1998, с. 120). У Конституції Угорщини є окремий розділ «Уповноважені Національної Асамблеї з прав людини і прав

національних та етнічних меншин», в якому, зокрема, зазначається, що функції Уповноваженого Національної асамблеї з прав людини та етнічних меншин здійснює орган, до якого входять по одному представникові від кожної національної та етнічної групи (Савчин, 1996, с. 318).

Асиміляція національних меншин країн Європи дійсно прослідковується, малі меншини здебільшого лінгвістично асимілюються. Так, угорська мова визнається офіційною поряд з румунською в жудецах (повітах), де угорці складають понад 20% населення. Переважно це регіони Північної Трансільванії.

Щоправда, мова як індикатор приналежності до національної меншини не завжди спрацьовує. Примітним у цьому контексті є випадок з ромською меншиною. Роми Румунії не завжди розмовляють ромськими діалектами, а доволі часто називають себе носіями румунської або угорської мови. До ромської меншини не всі роми зголошуються на таку самоідентифікацію.

Огляд законодавства країн Європейського Союзу стосовно національних меншин (Угорщини та Румунії), міжнародні угоди, співвідношення показників національних меншин етнічної/політичної націй, їхня дисперсна асиміляція стимулюють до необхідності побудови концепції розвитку представництва національних меншин в умовах євроінтеграції.

Відсутність єдиного вектору розвитку етнонаціональної політики, розбіжності в законодавствах країн ЄС, як наслідок, будуть дезінтегрувати етнонаціональний показник єдності. У майбутньому все це приведе до виникнення міжнаціональних конфліктів, які так чи інакше принесуть небажані результати для країн центральної Європи, їхньої політичної, соціальної та економічної діяльності.

Концепція представництва національних меншин в умовах євроінтеграції полягатиме у перспективі інтеграції етнонаціональної політики, засад державного регулювання. Країни ЄС сприятимуть національній свідомості тих меншин, котрі проживають за межами своєї держави; слугуватимуть їх самоідентифікації; створюватимуть умови для розвитку етнічного, мовного, культурного, релігійного визнання; задовольнятимуть інтелектуальні та духовні потреби. Особливої актуальності концепція набуде в анклавних розміщення угорців в Румунії відповідно до

Рамкової конвенції Ради Європи про захист національних меншин.

Головними аспектами, які будуть покладені в основу концепції, є такі:

- статус національних меншин для країн-учасниць ЄС;
- самоідентифікація;
- захист прав і свобод відповідно концепції представництва меншин;
- відповідність ратифікованим угодам та раніше прийнятим законам;
- започаткування соціально-політичного механізму регулювання відносин між більшістю та меншістю;
- рівноправ'я національних меншин;
- право голосу на політичному рівні (обирати та бути обраним).

Це лише перелік основних напрямів функціонування концепції, їх буде значно більше, розглядатимуться всі позитивні та негативні фактори впливу на етнічний показник, що може призвести до дезінтеграції. Концепція працюватиме на інтеграційні процеси та позитивний розвиток.

Оскільки євроінтеграція має комплексний характер, етнонаціональна політика не повинна залишатись осторонь інтеграційних процесів, оскільки консолідацію європейської спільноти складно уявити без участі в ній національних меншин.

Висновки. Таким чином, практичний досвід демонструє, що національні меншини є важливою складовою частиною інтеграційних процесів. Останнім часом у світі спостерігається підвищена увага до етнонаціональної політики.

Країни Європейського Союзу зосереджуються на аспектах соціального та політичного характеру для контролю та регулювання представництва національних меншин у суспільстві. Корінь цього питання закладений у тому, що європейські концепції національних меншин країн Європейського Союзу далекі від своєї ідеології. Уряди країн-учасниць ЄС мають право визначати самостійно факт наявності чи відсутності національних меншин у правовому аспекті цього питання. Країни-учасниці Європейського Союзу так і не дійшли спільного визначення статусу національних меншин.

Міжнародне право спростовує повноваження та визнання національних меншин на їхнє самовизначення, а специфічні права національних меншин являють собою права в тих сферах, де вони виявляють себе як унікальна етнічна група.

Інтеграція до Європейського Союзу, відповідно до Копенгагенських критеріїв, має за мету удосконалення законодавства. Більшість країн ЄС ратифікували Рамкову конвенцію, низку міжнародних договорів, у конституції кожної з держав також закріплений статус національних меншин на державному рівні.

Захист прав національних меншин стає загальноприйнятим, обов'язковим принципом Європейського Союзу. Концепція представництва національних меншин в умовах євроінтеграції буде загальноприйнятою на законодавчій європейській платформі.

По-перше, планом є визначення основних аспектів, які взяті за основу концепції (закони, акти, нормативні документи). У процесі розроблення концепції варто зважати на такі показники, як кількісний відсоток наявності національних меншин у межах конкретних територій, анклавів їхнього розміщення, асиміляція, ризику дезінтеграції.

По-друге, концепція стане мотивацією для стрімкої євроінтеграції України. З огляду на те, що не так давно Україні надано статус кандидата у члени ЄС, подальші переговори Єврокомісії з цього питання відбуватимуться за умов виконання державою певних рекомендацій, які перш за все стосуватимуться реформ законодавства щодо статусу національних меншин.

Новоприйнятий закон, в основу якого покладені ратифіковані міжнародні угоди та конвенції, Закон України «Про національні меншини в Україні», допоможе виконати одну з умов Єврокомісії та запустити механізм європейської консолідації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вітман К.М. Тенденції етнополітичної дезінтеграції в європейському просторі. *Актуальні проблеми політики*. 2015. Вип. 54. С. 22.
2. Всеукраїнський перепис населення 2001 р. : вебсайт. URL: <http://2001.ukrcensus.gov.ua> (дата звернення: 06.09.2022).
3. Декларація прав національностей України від 1 листопада 1991 р. № 1771-ХІІ / Верховна Рада України : вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1771-12#Text> (дата звернення: 10.09.2022).

4. Демографія Японії. Населення : вебсайт. URL: <https://sites.google.com/site/yponiaorlova/demografia-aponiie/1-naseenna> (дата звернення: 12.09.2022).

5. Етнополітика в Україні: Документи та матеріали / за ред. В.Б. Євтуха. Київ : Державний комітет України у справах національностей та міграції, 1998. 120 с.

6. Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин : Закон України від 15 травня 2003 р. № 80215. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/802-15#Text> (дата звернення: 11.09.2022).

7. Конституція Великого герцогства Люксембург : вебсайт. URL: <https://legalns.com/download/books/cons/luxembourg.pdf> (дата звернення: 11.09.2022).

8. Конституція Республіки Хорватії : вебсайт. URL: <https://legalns.com/download/books/cons/croatia.pdf> (дата звернення: 11.09.2022).

9. Конституція Румунії : вебсайт. URL: <https://legalns.com/download/books/cons/romania.pdf> (дата звернення: 11.09.2022).

10. Концепція української політичної нації. *Український погляд* : вебсайт. URL: <http://ukrpohliad.org/analytics/kontseptsiya-ukrayinskoyi-politychnoyi-natsiyi-peredistoriya-hvoroby-yiyi-diagnoz-ta-likuvannya.html> (дата звернення: 11.09.2022).

11. Луцишин Г.І. Роль національних меншин в євроінтеграційному процесі України. *Грані*. 2014. № 12. С. 68.

12. Про національні меншини в Україні : Закон України від 25 червня 1992 р. № 2494-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2494-12#Text> (дата звернення: 12.09.2022).

13. Румунія: еволюція етнополітики та її правові рамки. URL: http://grismua.org/ethno_go (дата звернення: 12.09.2022).

14. Савчин М.В. Порівняльне конституційне право. Київ, 1996. 318 с.

15. Товт М.О. Визначення поняття «корінний народ» і «національна меншина» у міжнародних документах. *Кримські татари: «національна меншина» або «корінний народ»* : матеріали «круглого столу». Київ, 1999. С. 48.

16. Тищенко Ю.А. Забезпечення ефективної участі меншин у суспільному житті: електоральні процеси. Аналітичний огляд. Київ : Український незалежний центр політичних досліджень, 2012. 49 с.

17. Угорці в Румунії. URL: https://www.wiki.uk-ua.nina.az/%D0%A3%D0%B3%D0%BE%D1%80%D1%86%D1%96_%D0%B2_%D0%A0%D1%83%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D1%97.html (дата звернення: 12.09.2022).

18. Frunda G. The concept of “nation”. Report Committee on Legal Affairs and Human Rights. Parliamentary Assembly Council of Europe. URL: <https://pace.coe.int/en/files/11332> (дата звернення: 12.09.2022).

19. Központi Statisztikai Hivatal. 2011. ÉVI NÉPSZÁMLÁLÁS 3. Országos adatok. URL: https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_03_00_2011.pdf (дата звернення: 12.09.2022).

20. UN Doc. E/CN.4/641 Annex 1, Resolution II. URL: https://legal.un.org/ilc/documentation/english/a_cn4_641.pdf (дата звернення: 12.09.2022).

21. World Population Prospects. United Nation. Department of Economic and Social Affairs. URL: <https://population.un.org/wpp> (дата звернення: 13.09.2022).

REFERENCES

1. Vitman, K.M. (2015). Tendentsii etnopolitychnoi dezintehratsii v yevropeiskomu prostori [Trends of ethno-political disintegration in the European space]. *Aktualni problemy polityky*. Vyp. 54, p. 22 [in Ukrainian].

2. Vseukrainskyi perepys naselennia (2001). [All-Ukrainian population census]. Retrieved September 06, 2022, from <http://2001.ukrcensus.gov.ua> [in Ukrainian].

3. Deklaratsiia prav natsionalnostei Ukrainy (1991). [Declaration of the rights of nationalities of Ukraine]. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, Kyiv. Retrieved September 10, 2022, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1771-12#Text> [in Ukrainian].

4. Demohrafiia Yaponii. Naselennia [Demography of Japan. Population]. Retrieved September 12, 2022, from <https://sites.google.com/site/yponiaorlova/demografia-aponiie/1-naselenna> [in Ukrainian].

5. Etnopolityka v Ukraini: Dokumenty ta materialy (1998). [Ethnopolitics in Ukraine: Documents and materials] / za red. V. Yevtukha – Derzhavnyi komitet Ukrainy u spravakh natsionalnostei ta mihratsii, Kyiv, 120 p. [in Ukrainian].

6. Pro ratyfikatsiiu Yevropeiskoi khartii rehionalnykh mov abo mov menshyn: Zakon Ukrainy (2003, March 15). [On the ratification of the European Charter of Regional or Minority Languages]. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, Kyiv. Retrieved September 11, 2022, from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/802-15#Text> [in Ukrainian].

7. Konstitutsiia Velikogo gertsogstva Lyukseburg [Constitution of the Grand Duchy of Luxembourg]. Retrieved September 11, 2022, from <https://legalns.com/download/books/cons/luxembourg.pdf> [in Russian].

8. Konstitutsiia Respubliki Horvatii [Constitution of the Republic of Croatia]. Retrieved September 11, 2022, from <https://legalns.com/download/books/cons/croatia.pdf> [in Russian].

9. Konstitutsiia Rumynii [Romanian constitution]. Retrieved September 11, 2022, from <https://legalns.com/download/books/cons/romania.pdf> [in Russian].

10. Kontseptsiiia ukrainskoi politychnoi natsii [The concept of the Ukrainian political nation]. Ukrainskyi pohliad. Retrieved September 11, 2022, from <http://ukrpohliad.org/analytics/kontseptsiiia-ukrayinskoyi->

politychnoyi-natsiyi-peredistoriya-hvoroby-yiyi-diagnoz-ta-likuvannya.html [in Ukrainian].

11. Lutsyshyn, H.I. (2014). Rol natsionalnykh menshyn v yevrointehratsiinomu protsesi Ukrainy [The role of national minorities in the European integration process in Ukraine]. 68 p. [in Ukrainian].

12. Pro natsionalni menshyny v Ukraini: Zakon Ukrainy (1992, June 25). [About national minorities in Ukraine]. Retrieved September 12, 2022, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2494-12#Text> [in Ukrainian].

13. Rumuniia: evoliutsiia etnopolityky ta yii pravovi ramky: veb-sait. [Romania: the evolution of ethnopolitics and its legal framework]. Retrieved September 12, 2022, from http://prismua.org/ethno_ro [in Ukrainian].

14. Savchyn, M.V. (1996). Porivnialne konstytutsiine pravo, [Comparative constitutional law] 318 p. [in Ukrainian].

15. Tovt, M.O. (1999). Vyznachennia poniattia “korinnyi narod” i “natsionalna menshyna” u mizhnarodnykh dokumentakh. [Definition of the concept of “indigenous people” and “national minority” in international documents]. *Krymski tatory: “natsionalna menshyna” abo “korinnyi narod”*: materialy “kruhloho stolu”, Kyiv. p. 48 [in Ukrainian].

16. Tyshchenko, Yu.A. (2012). Zabezpechennia efektyvnoi uchasti menshyn u suspilnomu zhytti: elektoralni protsesy [Ensuring the effective participation of minorities in public life: electoral processes]. Analitychnyi ohliad. *Ukrainskyi nezaleznyi tsestr politychnykh doslidzhen*, Kyiv. p. 49 [in Ukrainian].

17. Uhortsy v Rumunii [Hungarians in Romania]. Retrieved September 12, 2022, from https://www.wiki.ukua.nina.az/%D0%A3%D0%B3%D0%BE%D1%80%D1%86%D1%96_%D0%B2_%D0%A0%D1%83%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D1%97.html [in Ukrainian].

18. Frunda, G. (2005). The concept of “nation”. Report Committee on Legal Affairs and Human Rights. Parliamentary Assembly Council of Europe. Retrieved September 12, 2022, from <https://pace.coe.int/en/files/11332> [in English].

19. Központi Statisztikai Hivatal. (2011). ÉVI NÉPSZÁMLÁLÁS 3. Országos adatok [ANNUAL CENSUS 3]. Retrieved September 12, 2022 from https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_03_00_2011.pdf [in Hungarian].

20. UN Doc. E/CN.4/641 Annex 1, Resolution II. Retrieved September 12, 2022 from https://legal.un.org/ilc/documentation/english/a_cn4_641.pdf.

21. World Population Prospects // United Nation. Department of Economic and Social Affairs. Retrieved September 13, 2022 from <https://population.un.org/wpp>.